

УДК 791.6:361.7:355(477)"2022/2024"
DOI 10.32461/2226-3209.1.2025.328018

Цитування:

Грінберг І. Г. Синергія благодійності і творчості на прикладі діяльності театрів України в умовах воєнного стану (2022–2024 рр.). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 1. С. 414–421.

Hrinberh I. (2025). Charity and Creativity Synergy on the Example of Ukrainian Theatres' Activities under Martial Law (2022–2024). *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 414–421 [in Ukrainian].

*Грінберг Ігор Григорович,
доцент кафедри режисури
та акторської майстерності імені
народної артистки України Лариси Хоролець
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0009-0006-2761-5699>
i.hrinberh@dakkkim.edu.ua*

СИНЕРГІЯ БЛАГОДІЙНОСТІ І ТВОРЧОСТІ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕАТРІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (2022–2024 рр.)

Метою статті є дослідити взаємодію творчості та благодійності в діяльності театрів в умовах воєнного стану, проаналізувати роль сценічного мистецтва в консолідації суспільства та вирішенні соціальних викликів в кризових умовах. **Методологія** дослідження базується на комплексному міждисциплінарному підході та включає такі методи: аналіз (дослідження змісту театральних постановок, благодійних акцій та проєктів), кейс-стаді (аналіз конкретних прикладів діяльності театрів, які поєднують творчість і доброчинність); порівняльний аналіз. **Наукова новизна** полягає у виявленні та аналізі форм поєднання благодійності та театрального мистецтва в умовах воєнного стану (2022–2024); дослідженні ролі театрів як соціокультурних агентів, що не лише зберігають та трансформують сценічне мистецтво в кризових умовах, а й активно долучаються до підтримки військового та цивільного населення; аналізі інноваційних підходів до організації театральної діяльності у воєнний період, зокрема зміни формату вистав, використання альтернативних сценічних просторів тощо. **Висновки.** Воєнний стан сприяв трансформації театрального мистецтва: з'явилися мобільні вистави у військових частинах, шпиталях, прихистках для переселенців, благодійні перформанси та інтерактивні мистецькі ініціативи. Театри активно залучалися до волонтерської діяльності, організовували збори коштів на підтримку військових, цивільного населення. Театральні колективи змінювали традиційний простір для вистав, переходили до альтернативних сценічних майданчиків, використовували онлайн платформи та інші засоби комунікації з аудиторією. Отже, театри в часи війни не лише зберігали свою мистецьку місію, а й стали потужним інструментом соціальної взаємодії, благодійності та підтримки національного духу, демонструючи свою здатність до адаптації та впливу на суспільні процеси.

Ключові слова: синергія, театральне мистецтво, благодійність, перформативне мистецтво, театри України, актори, воєнний стан.

Hrinberh Ihor, Associate Professor at the Larysa Khorolets Department of Directing and Actor's Skills, National Academy of Culture and Arts Management

Charity and Creativity Synergy on the Example of Ukrainian Theatres' Activities under Martial Law (2022–2024)

The purposes of the research are to analyse the interaction between creativity and charity in the Ukrainian theatres' activities under the martial law, to highlight the role of performing arts in the consolidation of society and solving social challenges in crisis conditions. **The research methodology** is based on a complex interdisciplinary approach and includes the following methods: analysis (to research of the content of theatre productions, charity events and projects), case study (an analysis of specific examples of theatres that combine creativity and charity), and comparative analysis. **The scientific novelty** consists in identifying and analysing the forms of combining charity and theatrical art in Ukraine under the martial law (2022–2024); highlighting the roles of theatres as socio-cultural agents that preserve stage art in crisis conditions as well as participate in supporting the military and civilian population; the analysis of innovative approaches to the organisation of theatre activities during the war period, in particular, changes in the format of performances, the use of alternative stage spaces. **Conclusions.** The martial law contributed to the transformation of theatrical art: mobile performances appeared in military units, hospitals, shelters for displaced persons, charity performances and interactive artistic initiatives. Theatres were actively involved in volunteer activities, organised fundraising to support the military and the civilian population. Theatrical groups changed the traditional space for performances, moved to alternative stage venues, used online platforms and other means of communication with the

audience. Thus, theatres today have preserved their artistic mission and become a key tool of social interaction, charity and support of the national spirit, demonstrating their ability to adapt and influence social processes.

Keywords: synergy, theatre art, charity, performing arts, theatres of Ukraine, martial law, actors.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в умовах повномасштабної війни театральне мистецтво набуло нового змісту, поєднуючи творчу діяльність із доброчинністю. Театри стали не лише осередками культури, а й інструментами соціальної підтримки, психологічної реабілітації та волонтерського руху. Аналіз синергії сценічного мистецтва та благодійності діє змогу простежити, як театральні ініціативи впливають на глядачів, мобілізують суспільство та сприяють збереженню національної ідентичності. Дослідження важливе для розуміння адаптивних можливостей театру у кризові періоди та розширення його функціональних меж.

Аналіз досліджень і публікацій. Науковий інтерес щодо діяльності українських театрів в окреслений період зосередили окремі дослідники. Зокрема, Катерина Юдова-Романова досліджувала адаптацію київських театрів до умов війни, окреслила проблеми, з якими стикалися творчі колективи [17]. Тетяна Рева, аналізуючи діяльність окремих національних оперних театрів України, розглядала їхню участь у благодійних заходах у міжнародній діяльності [20; 21]. Тенденції сучасної режисури в оперному мистецтві аналізував В. Вовкун [5]. Соломія Ткач, аналітикиня Інституту стратегії культури розглядала як культурні інституції Львова, включно з театрами, трансформували свою діяльність під час війни [16]. Підґрунтям для дослідження також стали джерела: звітна документація театрів, статистичні данні, інформація з офіційних сайтів театрів, матеріали українських ЗМІ, зокрема друкованої преси, онлайн-видання. Варто зазначити, що задекларована тема ще не стала об'єктом достатньої уваги дослідників. Аналіз таких практик є важливим для узагальнення досвіду та його популяризації.

Метою статті є дослідити взаємодію творчості та благодійності в діяльності театрів в умовах воєнного стану, проаналізувати роль сценічного мистецтва в консолідації суспільства та вирішенні соціальних викликів в кризових умовах.

Виклад основного матеріалу. Театри в роки повномасштабної російсько-української війни продовжують відігравати важливу роль в культурному та духовному житті суспільства, слугують простором для збереження

національної ідентичності, розвитку мистецтва та суспільного діалогу. Згідно статистичних даних в Україні налічується 113 театрів комунальної чи державної форми власності (станом на 2017 р. без урахування анексованого Криму, тимчасово окупованих територій у Донецькій і Луганській областях), існує мережа недержавних театрів, статистика про які відсутня. В даному дослідженні зосереджено увагу на діяльності державних музичних і драматичних театрів в екстремальних умовах.

З початком повномасштабної війни театри на короткий термін призупинили традиційну діяльність, перетворили приміщення на волонтерські хаби та благодійні центри. З 1 квітня 2022 р., відповідно до розпорядження Міністерства культури та інформаційної політики України театри поступово відновлювали свою діяльність. Усвідомлення того, що культура, мистецтво – це потужна зброя, спонукало театральну спільноту швидко адаптуватись до нових обставин, повернутись до звичної діяльності, творити нові культурні та благодійні проєкти. Спостерігалось і зростання попиту зокрема на сценічне мистецтво серед українців, значно розширилася глядацька аудиторія, відбувалися стабільні аншлаги та швидке бронювання та розпродаж квитків на вистави.

Відновлення творчої діяльності театрів під час війни вимагала від колективів неабиякої мужності, стійкості, завзятості для подолання викликів безпекового, психологічного, матеріального характеру. Запровадження правового режиму воєнного стану передбачало обов'язково наявність спеціально обладнаного приміщення (укриття), яке могло вмістити всіх присутніх на випадок і на час повітряної тривоги. Через це вистави могли мати вимушено довгі перерви, часто вистави скасовували чи їх показ переносили на інший день. Певних змін зазнав режим відвідування театрів: через дію комендантської години, вечірні вистави розпочинали в денний час, не пізніше 17 години. Для театрів стало притаманним працювати у форматі «театр в укритті», використовувати малі сцени, проводити виїзні вистави. До прикладу, театри в Харкові проводили мінівистави й концерти в метро, сцени в укритті обладнали театри Івано-Франківський, Волинський музично-драматичний театр, Київський національний

театр опери і балету, в Кривому Рогу під глядацьку залу облаштували бомбосховище часів Другої світової війни тощо [4].

Серйозним викликом для театрів, що позначався як на організації робочого процесу так і репертуарі були блекаути. Заклади по різному виходили із нештатної ситуації. Прикладом творчої винахідливості може послужити Миколаївський драматичний театр. Директор-художній керівник закладу Микола Берсон коментував так: «Весь цей час ми створювали складні вистави, навіть такі, які зможуть пережити війну. Наприклад «Сон літньої ночі» - це гігантська постановка. На сцені лампи, ми показуємо, як під час відключень світла імпровізуємо. Там навіть є сцена, де працівники обленерго виступають у костюмах, а глядачі сміються. Хоча весь текст Шекспіра залишився оригінальним. Ось так театр прилаштовується.» [7]. Перед театрами гостро постало питання матеріального характеру. З кожним роком війни державне фінансування скорочували, театри мали заробляти самостійно чи залучати кошти спонсорів. Колективи витримали випробування, і поступово змогли згенерувати солідні доходи.[8].

В умовах війни постало питання зміни репертуару, переосмислення того, що можна й варто грати в театрах, доцільності постановки комедій чи вистав на теми, що можуть посилити травми в глядачів. Бралася до уваги думка глядацької аудиторії, і насамперед військових, які стверджували, що театральна активність, різноманітність репертуару є проявом нормальності, саме за це вони воюють [15].

Головним принципом, якого дотримувались всі театри при коригуванні репертуару - прибрати російськомовні вистави, вистави, що створені за текстами російських авторів. Акцент робився на постановки про війну, українську та світову класику. Національний академічний драматичний театр ім. І. Франка призупинив понад десяти вистав, аргументуючи це тим, що: «Нові реалії вимагають від нас переосмислення змістів і форм – деякі вистави втратили свою актуальність або не резонують з теперішнім часом. Декілька вистав були написані авторами країни-агресорки та поставлені давно, тож, очевидно, були зняті» [11]. Театр зосередився на творах, які співзвучні викликам сьогодення, несуть правдиві українські сенси. Глядачі побачили вистави: *Intermezzo* за новелами Михайла Коцюбинського, «Конотопська відьма» і «Калігула» у постановці Івана Уривського, «Карера Артуро Уї, яку не можна

було спинити» – сатиричний антифашистський памфлет на Гітлера за п'єсою німецького драматурга Бертольда Брехта. Режисер вистави Дмитро Богомазов звертається до трагічних подій в Україні, не змінює імен й географічних назв у п'єсі, сатирично висміює диктатора неадекватної московії. На паралель з сьогоденними трагічними подіями вказує декорація великого корабля, який наприкінці спектаклю йде у відомому напрямку. В Київському національному академічному Молодому театрі з репертуару прибрали тринадцять вистав. Натомість прем'єрні вистави користувалися успіхом: мюзикл, «Кабаре», комедія «Кролик Гарві», за п'єсою американської авторки Мері Чейз написана в далекому 1944р як рефлексія на депресію нації, спричинену Другою світовою війною. В Київському академічному драматичному театрі на Подолі після лютого 2022р. прибрали вистави, які «мали бодай якусь належність до російського народу» [11]. В репертуарі з'явилися постановки, які прямо чи опосередковано пов'язані з війною: трагікомедія «Комедіанти» в якій йдеться про роботу акторів під час війни, детектив-нуар «Швейцарія» за мотивами твору Джоанни Мюррей-Сміт. Український репертуар представлений п'єсою «Хазяїн» Івана Карпенка-Карого в сучасній постановці відомого режисера Івана Уривського. Театр ставив вистави по війну, як наприклад «Зелені коридори» за п'єсою Наталки Ворожбит, в якій йдеться про історію чотирьох українських біженок [18].

Солідарними щодо підходу до репертуару були й оперні театри. Зокрема, в столичному театрі опери та балету зазначали: «Як можна було співати та слухати опери «Євгеній Онегін» чи «Іоланта» Чайковського, «Борис Годунов» Мусоргського, «Казку про царя Салтана» чи «Моцарт і Сальєрі», коли по всьому світу показували трагедію нашої Бучі... Тим паче, що у нас всі опери йдуть мовою оригіналу ...» [11]. Театр поновив оперу «Ярослав Мудрий» Георгія Майбороди в постановці Анатолія Солов'яненка. Стабільною увагою у поцінувачів оперного мистецтва користуються вистави українських класиків, як «Запорожець за Дунаєм» С. Гулак-Артемовського «Наталка Полтавка» Миколи Лисенка за музичної редакції Мирослава Скорика. 2023 року відбулася прем'єра вистави для дітей «Кіт у чоботях» Юрія Шевченка за мотивами казки Шарля Перро. Зазнав певних змін балетний репертуар театру. Творча група театру здійснила переосмислення музичної

частини балету «Снігова королева»: фрагменти творів російських композиторів замінені на маловідомі роботи французьких композиторів Августі Ольмес і Жюль Массне. В червні 2024р. театр представив балет «Елегія воєнного часу», постановку здійснив всесвітньо відомий балетмейстер Олексій Ратманський, музика Валентина Сильвестрова. В сценографії використані роботи українських художників Вайсберга і Марії Примаченко. Спектакль – це творча рефлексія режисера-постановника на трагічні події війни.

У перші дні війни колективи театрів, які мали у своїй назві слово «російський», прибрали його. Одним з перших, 28 лютого це зробив Київський Національний театр ім. Лесі Українки, який часто називали «театром російської драми». І справа була не тільки в назві, за свою майже столітню історію до лютого 2022 р. театр поставив три вистави українською мовою. Керівник театру так описав ситуацію, в якій опинився колектив: «Я не знаю прикладів, коли за одну ніч великий театр із трьома сценами, а якому працює 500 людей, повністю втратив репертуар. І вранці наступного дня взагалі немає що грати» [1]. Театру довелося починати практично з нуля. Оновили деякі вистави, переклали українською: «Джув'єтта і Ромео» за Шекспіром, «Каліка з острова Інішмаан» за Мартіном МакДонахом, «Вид з мосту» за Артура Міллера. Впродовж театрального сезону 2022–2023 рр., що розпочався з вересня місяця колектив представив шість прем'єрних вистав різних жанрів, вистави для дітей і дорослих. Першою прем'єрою в оновленому театрі стала вистава «Три кохання» – три історії кохання Лесі Українки, квитки розкупили за добу.

Серед багатьох театрів набув популярності формат перформативних читань п'єс. Треба зазначити, що з погляду акторсько-режисерської технології, такий формат не є ідеальним, оскільки не враховує в режисурі просторовість театрального мистецтва, а в акторській майстерності обмежує можливості повноцінної побудови всіх фаз сценічної дії. Але водночас відповідає пропонованим обставинам воєнного стану. В столичному театрі імені Лесі Українки, в межах програми «Ми з України. Сценічні читання» на «Новій сцені» проходили читання класичної і сучасної української драматургії. Результатом роботи колективу театру 2023 року стало 10 прем'єр, 2024р. театр представив вже 16 прем'єрних вистав [10].

Про рівень творчої активності театрів говорять такі дані: протягом 2022 р. українські

театри поставили 230 вистав, в наступному – вже 350 [12].

Театральні афіші свідчать про різножанровість репертуару, наявність творів вітчизняної і світової класики, сучасної драматургії, спектаклів для дітей, концертів, фестивалів, конкурсів тощо. Використання новітніх технологій, сучасна інтерпретація творів класичних, оригінальна сценографія, одночасно змістовність, символізм, певні аналогії що безпосередньо чи опосередковано пов'язані з сучасними реаліями перетворювали відвідування театру на «свято, яке завжди з тобою», мало терапевтичний ефект, сприяло психологічній реабілітації як глядачів, так і виконавців, тобто сценічне мистецтво ставало дієвим інструментом підтримки суспільства в надважкий час.

Під час війни театри активно взаємодіють із міжнародною спільнотою: благодійні гастролі, спільні проєкти із закордонними митцями та культурні ініціативи допомагали залучити гуманітарну допомогу, привернути увагу до подій в країні і зміцнити міжнародну солідарність.

Активну участь у благодійних заходах у режимі офлайн й онлайн брали національні театри опери та балету та їх актори. Низка заходів проходила в межах проєкту під промовистим гаслом «Тримаймося разом з Україною» – Stand with Ukraine. Так, представники столичного оперного театру на чолі з солісткою Людмилою Монастирською брали участь у концертах Ukrainian Freedom Orchestra, які проходили в Німеччині, Великобританії, Франції, Нідерландах, Бельгії, інших країнах Європи. Балетна трупа виступала з концертом «Заради повітря, яким ми дихаємо» в Кілі та Concert for Ukraine. Peace у Римі. При реалізації проєкту Львівська національна опера сполучала дві складові: просвітницьку і мистецьку [20]. Мистецька складова реалізовувалася в проєкті Together with Ukraine спільно з партнером Contramarka.ua організовано три благодійні покази в онлайн режимі: «Душа України: духовні хорові концерти Дмитра Бортнянського», «Коли цвіте папороть» Євгена Станковича, Бориса Лятошинського «Душа України: духовні хорові концерти» та «Симфонія № 3» Бориса Лятошинського. Просвітницький елемент представлений на сайті театру «Open the Culture of Ukraine» – електронна бібліотека з кращими зразками української музики сучасності і минулого. Одеська національна опера створила портал «WePlay4Ukraine», де викладає маніфестації

підтримки музичних колективів Європи. Струнний квартет театру поєднав гастрольний тур в Швейцарії й Англії із благодійною діяльністю.

Мистецьке партнерство національних театрів опери та балету втілюються в спільних проєктах з міжнародними колегами. Так, солістка Національної опери України К. Бахрідінова-Кравчук долучилася до благодійних спільних заходів, присвячених українсько-литовським зв'язкам, зокрема це концерти «Вільнюшиванка», що проходили в містах Жежмарі і Гелгоудішкіс [20]. Львівська національна опера брала участь в українсько-польських заходах таких, як «Солідарність», концертах в місті Рашові, концерті Gala Kierpowska в місті Біла Підляська, благодійному концерті Ukraine im Herzen, що проходив в Мюнхені тощо [14].

Сумський національний та Луганський український музично-драматичний театри, які працюють в одному театрі були запрошені до участі до Міжнародних фестивалів «Схід-Захід» в Кракові, New Wave Theatre в місті Решіца та «Матей Вішнека» в місті Сучава. Керівники театрів так оцінили гастролі: «Важливо, що нас запрошують на фестивалі за кордон, важливо, що саме колективи з прикордонних областей говорять із європейцями мовою сучасного театру про війну. Серед представлених на фестивалях виставах, є ті, в яких ми розповідаємо про жахи та руйнування, які приносять у розвинуті країни росіяни. Ми допомагаємо європейцям усвідомити, що Україна сьогодні захищає не тільки свої території, вона відстоює право всього цивілізованого світу на майбутнє. І ще важливіше, що європейський глядач нас розуміє і чує» [9].

Практичним втіленням синергії між мистецтвом і допомогою тим хто її потребує є благодійні вистави, інклюзивні проєкти, гастролі в прифронтових зонах, виступи для внутрішньо переміщених осіб, відвідування шпиталів тощо.

Протягом «воєнного» сезону, театри активно організовували виїзні вистави, виступи, концерти для цивільного населення і військових. Серію благодійних виступів в центрах для переселенців, медичних закладах провели актори Дніпровського академічного молодіжного театру. Житомирський академічний музично-драматичний театр реалізовував проєкт «Театр в умовах війни», в межах якого безкоштовні вистави можна було подивитися в волонтерських центрах, укриттях, лікарнях, навіть на залізничному вокзалі.

Виїзні вистави для вимушених переселенців, а також військових організовували актори Черкаського академічного обласного музично-драматичного театру [19]. Одеська Національна опера регулярно проводить виїзні концерти спрямовані на підтримку військових Одещини. Локаціями для заходів вибрані: «Всесвітній клуб Одеситів» та Євангелічно-лютеранська церква св. Павла (Кірса) [21]. Традиційно артисти Львівської національної опери своїм мистецтвом морально підтримують військових. Так, солісти театру до Дня захисників та захисниць України презентували для військовослужбовців у місті Бучач (Тернопільщина) концерт «Колискова для солдат» [13]. Культурно-мистецькі заходи в реабілітаційних центрах, шпиталях, в місцях дислокації Сил оборони, на полігонах проводили актори столичного театру імені І. Франка. Протягом тільки 2024 року було здійснено більше ста таких заходів [2].

Розуміння неocenності справи, яку здійснюють військові захищаючи країну від ворога, забезпечуючи можливість жити і творити, спонукають театри в свій спосіб віддячити воїнам, подарувати їм своє мистецтво, увагу і підтримку. Деякі театри запровадили безкоштовний вхід для військових. Практикувалися проведення культурно-мистецьких заходів спеціально для захисників. Так, Київський театр імені Л. Українки в березні 2023 р. проводив закритий концерт для бійців 3 і 4 батальйонів «Свобода» та всієї 4 бригади оперативного призначення «Рубіж» [10].

Не залишаються поза увагою театральних колективів малозабезпечені родини, родини військовослужбовців, багатодітні родини, внутрішньо переміщені особи. Для цих категорій населення театри пропонують безкоштовне відвідування заходів. До прикладу, Одеський театр опери та балету запросив на перегляд протягом лютого місяця 2025р. таких вистав: балети «Дон Кіхот», «Дюймовонька», «Баядерка»; опер: «Турандот», «Мадам Батерфляй», «Кармен»; кантата-симфонія «Кавказ».

Під час війни, кожний театральний колектив працює за для перемоги, прагне бути корисним і допомагати Збройним силам України. Зі звітної документації Київського драматичного театру імені Лесі Українки дізнаємося, що 2022 року колектив із зароблених коштів передав на потреби ЗСУ 251700.00 грн, також автомобіль Газель, маскувальні сітки тощо. Протягом 2023–2024 рр. театр пропонував квитки-донати на

виставу «Хвиля», яка проходила під гаслом «Прийди та врятуй життя». Всі кошти від продажу квитків спрямовувались на допомогу армії [10].

Театри проводили благодійні покази вистав, пропонували квитки за значно завищеною ціною для бізнесу, виручені кошти спрямовують на допомогу армії. Так, в Національному театрі імені Марії Заньковецької у лютому 2024 року відбувся благодійний показ вистави «Земля» за повістю Ольги Кобилянської. Отримані кошти театр спрямував через Благодійний Фонд «Мистецька варта» для закупівлі FPV-дронів спеціальному військовому підрозділу [3]. Протягом 2023–2024 років в Київському драматичному театрі ім. Франка відбулося три благодійні вистави «Конотопська відьма» за повістю Григорія Квітки-Основ'яненка (режисер Іван Уривський). Касові збори склали понад 5 млн грн, які передані на потреби ЗСУ [2].

Активно об'єднують творчість з доброчинністю не тільки столичні театри, чи театри, що знаходяться у віддалених від бойових дій регіонах. Прикладом позитивного результату такої синергії може бути Дніпровський національний академічний український музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченка. Із офіційного сайту театру дізнаємося, що протягом 2024 року творчою волонтерською трупкою театру проведено 53 патріотичні концерти у військових частинах, поранених, що проходять лікування у шпиталі та лікарні Мечникова, та тимчасово переміщених осіб у Дніпропетровській області. Для дітей тимчасово переміщених осіб, що перебувають у місті Дніпро, а також населених пунктах Каменського і Новомосковського районів показано 21 виставу, а саме: «Бременські музики», «Коза-Дерева», «Анімація з казковими героями» [6].

Творчі колективи підтримували театри, які через війну втратили свої майданчики, змушені були стати внутрішніми переселенцями. Їм надавалась можливість безоплатно виступати на сценах театрів, що знаходяться у відносно безпечних, віддалених від фронту регіонах. Так, в столичному театру ім. Івана Франка виступали творчі колективи Херсонського театру ім. М. Куліша, Харківський академічний драматичний театр представляв виставу «Місто» Валерія Підмогильного. Двічі переселенець (Северодонецьк, Суми) Луганський обласний академічний музично-драматичний театр 2023 р. разом із Сумським театром представляли вистави «Їх там нет» та «Хто я?», 2024 р., колектив Луганського театру на

основній сцені театру зіграв виставу «Лавіна» за п'єсою Тунджера Джюдженогшу, у якій йдеться про життя в селищі, де мешканці змушені дотримуватись суворих правил задля вживання.

Прихисток в Ужгороді в Закарпатському музично-драматичному театрі знайшов Донецький академічний драматичний театр (м. Маріуполь), повністю зруйнований російськими агресорами. На новому місці театр дав першу виставу «Крик нації» про життя і долю Василя Стуса, поета дисидента із Донеччини. На сцені Дніпровського академічного театру драми і комедії театральна трупа презентувала виставу «Віднесені вітром» й оголосила про створення майданчику Theatrical Rammstein з метою об'єднати театральну спільноту світу в боротьбі з російським фашизмом. Зібрані кошти Донецький театр передав Руху підтримки закарпатських військових [1].

Висновки. Воєнний стан сприяв трансформації театрального мистецтва: з'явилися мобільні вистави у військових частинах, шпиталях, прихистках для переселенців, благодійні перформанси та інтерактивні мистецькі ініціативи. Театри активно залучалися до волонтерської діяльності, організовували збори коштів на підтримку військових, цивільного населення. Театральні колективи змінювали традиційний простір для вистав, переходили до альтернативних сценічних майданчиків, використовували онлайн платформи та інші засоби комунікації з аудиторією. Отже, театри в часи війни не лише зберегли свою мистецьку місію, а й стали потужним інструментом соціальної взаємодії, благодійності та підтримки національного духу, демонструючи свою здатність до адаптації та впливу на суспільні процеси.

Література

1. Базів Л. Кирило Кашліков, генеральний директор Національного театру імені Лесі Українки. *Ukrinform*. 14.10.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3915891-kirilo-kaslikov-generalnij-direktor-nacionalnogo-teatru-imeni-lesi-ukrainki.html> (дата звернення: 04.01.2025).
2. Баранівська Т. Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка стане доступнішим для маломобільних верств населення. *Suspilne*. 31.07.2024. URL: <https://suspilne.media/kyiv/803345-nacionalnij-akademicnij-dramaticnij-teatr-im-ivana-franka-stane-dostupnisim-dla-malomobilnih-verstv-naselenna/> (дата звернення: 04.01.2025).

3.Благодійність: занківчанська вистава «Земля». *Zbruc*. 15.02.2024. URL: <https://zbruc.eu/node/117714> (дата звернення: 04.01.2025).

5. Вовкун В. В. Тенденції сучасної режисури в оперному мистецтві України. *Мистецтвознавчі записки*. 2020. Вип. 37. С. 207–211.

6.Волонтерство. Дніпровський національний академічний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка. URL: <https://ukrdrama.dp.ua/volunteering/> (дата звернення: 04.01.2025).

7.Гакман А., Дерун А. Миколаївський драмтеатр: мистецтво, волонтерство та нові прем'єри у 98-му сезоні. *Shipovnik*. 5.12.2024. URL: <https://shipovnik.ua/longrid/117560> (дата звернення: 04.01.2025).

8.Головко Д. У 2023р. попит на театри серед українців перевищив довоєнні показники. *Hromadske*. 24 квітня 2024 р. URL: <https://hromadske.ua/suspilstvo/222764-u-2023-rotsi-popyt-na-teatry-sered-ukrayintsiv-perevyshchuv-dovoyenni-pokaznyky-kudy-khodiat-naybilshe> (дата звернення: 04.01.2025).

9.Жила С. Театр на експорт: як сприймають наших театралів за кордоном протягом «воєнного» сезону та що вони розповідають світу про Україну. *Українська правда*. 8.09.2023. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/09/08/256434/> (дата звернення: 04.01.2025).

10.Інформація щодо діяльності Державного підприємства «Національний академічний драматичний театр ім. Лесі Українки» за 2022, 2023, 2024 рр.». URL: <https://lesyatheatre.com.ua/ukr/activities> (дата звернення: 04.01.2025).

11.Кіхтенко В. Без Чехова і Чайковського: як українські театри змінили репертуар через повномасштабну війну. *Suspilne*. 18.01.2024. URL: <https://suspilne.media/culture/903589-bez-cehova-i-cajkovskogo-ak-ukrainski-teatri-zminili-repertuar-cerez-povnomasstabnu-vijnu/> (дата звернення: 04.01.2025).

12.Кузьменко Юлія Театральних прем'єр в Україні торік було на 52% більше, ніж у 2022-му. Винниченко. *Suspilne*. 4.01.2024. URL: <https://suspilne.media/culture/653748-teatralnih-premer-v-ukraini-torik-bulo-na-52-bilse-niz-u-2022-mu/> (дата звернення: 04.01.2025).

13. Львівська національна опера. Міжнародна та гастрольна діяльність. Найкращі українські пісні для українських воїнів. 15.10.2023. URL: <https://opera.lviv.ua/ua-naykrashchi-ukrainski-pisni-dlia-ukrainskykh-voiviv-2/> (дата звернення: 04.01.2025).

14.Презентуємо українську культуру на гастрольних виступах у різних містах та країнах Європи. Міжнародна та гастрольна діяльність Львівської Національної опери. 29.10.2023. URL: <https://opera.lviv.ua/prezentuyemo-ukrayinsku-kulturu-na-gastrolnyh-vystupah-u-riznyh-mistah-ta-krayinah-yevgoru/> (дата звернення: 04.01.2025).

15.Сподарик Г. Театр у війні. *Події*. 2022. 6 лист. № 45. URL: <https://nasze-slowo.pl/teatr-u-vijni/> (дата звернення: 04.01.2025).

16.Ткач С. Вплив війни на розвиток культури Львівської міської територіальної громади. Дослідження 2024 р. Інститут дослідження культури. URL: <https://isc.lviv.ua/vplyv-vijny-na-rozvytok-kultury-lvivskoyi-miskoyi-terytorialnoyi-gromady/> (дата звернення: 04.01.2025).

17.Юдова-Романова К. Творчо-організаційна діяльність київських театрів: сто днів у реаліях масштабної військової агресії. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія: Сценічне мистецтво. 2022. №5(2). С. 168–180.

18.Яковенко К. Чотири жінки: про виставу «Зелені коридори» за однойменною п'єсою Наталки Ворожбит. *Suspilne*. 06.07.2023. URL: <https://suspilne.media/culture/522903-cotiri-zinki-pro-vistavu-zeleni-koridori-za-odnoymennou-pesou-natalki-vorozbit/> (дата звернення: 14.02.2025).

19.Як театри і музеї волонтерять під час війни. *Ukrainer*. 18.09.2022. URL: <https://www.ukrainer.net/volonterstvo-kulturnykh-zakladiv/> (дата звернення: 04.01.2025).

20. Reva T. (2023) Modern cultural collaborations of opera of Kyiv, Lviv and Odesa under martial law: the international dimension. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 3, 20–26 [in English].

21. Reva T., Sviatnenko A. (2023). Contemporary Festival and Competition Activities of National Opera Houses of Kyiv, Odesa, and Lviv: Socio-Cultural Context. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 36–41 [in English].

References

1. Baziv, L. (2024.). Kyrylo Kashlikov, General Director of the Lesya Ukrainka National Theatre. *Ukrinform*. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3915891-kirilo-kaslikov-generalnij-direktor-nacionalnogo-teatru-imeni-lesi-ukrainki.html> [in Ukrainian].

2. Baranivska, T. (2024). Ivan Franko National Academic Drama Theatre Will Become More Accessible to People With Limited Mobility. *Suspilne*. Retrieved from: <https://suspilne.media/kyiv/803345-nacionalnij-akademicnij-dramaticnij-teatr-im-ivana-franka-stane-dostupnisim-dla-malomobilnih-verstv-naselenna/> [in Ukrainian].

3. Charity: The Zankivchan Performance “Land” (2024). *Zbruch*. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/117714> [in Ukrainian].

4. Veselovska, H. (2022). Theatre during the War. *Ukrainian Week*. Retrieved from: <https://tyzhden.ua/ukrainskyj-teatr-u-chasi-vijny/> [in Ukrainian].

5. Vovkun, V. (2020). The trends of modern directing in the opera art of Ukraine. *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. prats'*, 37, 207–211 [in Ukrainian].

6. Volunteering. Dnipro Taras Shevchenko National Academic Ukrainian Music and Drama Theatre. (2024). Retrieved from: <https://ukrdrama.dp.ua/volunteering/> [in Ukrainian].

7. Hekman, A., & Derun, A. (2024). Mykolaiv Drama Theatre: Art, Volunteering, and New Premieres

in the 98th Season. (n.d.). Shipovnik. Retrieved from: <https://shipovnik.ua/longrid/117560> [in Ukrainian].

8. Holovko, D. (2024). In 2023, Demand for Theatres among Ukrainians Exceeded Pre-War Indicators. Hromadske. Retrieved from: <https://hromadske.ua/suspilstvo/222764-u-2023-rotsi-popyt-na-teatry-sered-ukrayintsiv-perevyshchyv-dovoyenni-pokaznyky-kudy-khodiat-naybilshe> [in Ukrainian].

9. Zhyla, S. (2023). Theatre for Export: How Our Theatregoers Are Perceived Abroad During the “War” Season and What They Tell the World About Ukraine. Ukrainian Truth. Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/09/08/256434/> [in Ukrainian].

10. Information on the Activities of the State Enterprise ‘Lesya Ukrainka National Academic Drama Theatre’ for 2022, 2023, 2024’. (n.d.). Retrieved from: <https://lesyatheatre.com.ua/ukr/activities> [in Ukrainian].

11. Kikhtenko, V. (2024). Without Chekhov and Tchaikovsky: How Ukrainian Theatres Changed their Repertoire due to Full-Scale War. Suspilne. Retrieved from: <https://suspilne.media/culture/903589-bez-cehova-i-cajkovskogo-ak-ukrainski-teatri-zminili-repertuar-cerez-povnomasstabnu-vijnu/> [in Ukrainian].

12. Kuzmenko, Yu. (2024). There Were 52% More Theatrical Premieres in Ukraine Last Year than in 2022 – Vynnychenko. Suspilne. Retrieved from: <https://suspilne.media/culture/653748-teatralnih-premer-v-ukraini-torik-bulo-na-52-bilse-niz-u-2022-mu/> [in Ukrainian].

13. Lviv National Opera. International and Touring Activities. The Best Ukrainian Songs for Ukrainian Soldiers. (October 15, 2023). Retrieved from: <https://opera.lviv.ua/ua-naykrashchi-ukrainski-pisni-dlia-ukrainskykh-voiniv-2/> [in Ukrainian].

14. Presenting Ukrainian Culture on Tour in Different Cities and Countries of Europe. International and Touring Activities of the Lviv National Opera. (October 29, 2023). Retrieved from: <https://opera.lviv.ua/prezentuyemo-ukrayinsku-kulturu-na-gastrolnyh-vystupah-u-riznyh-mistah-ta-krayinah-yevropy/> [in Ukrainian].

15. Spodaryk, H. (2022). Theatre at War. EVENTS, 45. Retrieved from: <https://nasze-slowo.pl/teatr-u-vijni/> [in Ukrainian].

16. Tkach, S. (2024). Impact of the War on the Development of Culture in the Lviv City Territorial Community. Research 2024. Institute for Cultural Research. Retrieved from: <https://isc.lviv.ua/vplyv-vijny-na-rozvytok-kultury-lvivskoyi-miskoyi-terytorialnoyi-gromady/> [in Ukrainian].

17. Yudova-Romanova, K. (2022). Creative and Organisational Activity of Kyiv Theatres: One Hundred Days in the Realities of Large-Scale Military Aggression. Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Performing Arts, 5 (2), 168–180 [in Ukrainian].

18. Yakovenko, K. (2023). Four Women: About the Play “Green Corridors” Based on Natalka Vorozhbyt’s Play of the Same Name. Suspilne. Retrieved from: <https://suspilne.media/culture/522903-cotiri-zinki-pro-vistavu-zeleni-koridori-za-odnojmennou-pesou-natalki-vorozbit/> [in Ukrainian].

19. How Theatres and Museums Volunteer During the War. (2022). Ukrainer. Retrieved from: <https://www.ukrainer.net/volonterstvo-kulturnykh-zakladiv/> [in Ukrainian].

20. Reva, T. (2023) Modern Cultural Collaborations of Opera of Kyiv, Lviv and Odesa under Martial Law: International Dimension. National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald, 3, 20–26 [in English].

21. Reva, T., & Sviatnenko, A. (2023). Contemporary Festival and Competition Activities of National Opera Houses of Kyiv, Odesa, and Lviv: Socio-Cultural Context. National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald, 2, 36–41 [in English].

*Стаття надійшла до редакції 10.01.2025
Отримано після доопрацювання 11.02.2025
Прийнято до друку 18.02.2025*